

12. Sotsiolo-ho-pedahohichnyi slovnyk (2004). [Sociological and Pedagogical Dictionary] / uklad. S. U. Honcharenko, V. V. Radul ta in. ; za red. V. V. Radula. Kyiv : EksOb. 304 s. [in Ukrainian].

13. Filosofs'kyi slovnyk sotsialnykh terminiv (2005). [Philosophical Dictionary of Social Terms] / za zah. red. V. P. Andrushchenka. Vyd. 3-ye, dop. Kyiv ; Kharkiv : «R.Y.F.». 672 s. [in Ukrainian].

14. Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu (2011). [Formation of Future Teacher's Professional Competence in a Higher Educational Institution]: naukovyi posibnyk / pid zah. red. S. I. Yakymenko. Kyiv : Vydavnychiy Dim «Slovo». 464 s. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛЯШЕНКО Ольга Дмитрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності Київського університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка інструменталістів-виконавців в умовах університетської освіти; методика викладання інструментально-виконавських дисциплін у вищій школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LIASHENKO Olga Dmytrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Instrumental Performance Skills Borys Grinchenko Kyiv University.

Research interests: professional training of instrumentalists-performers in the context of university education; teaching methods for instrumental-performing disciplines in higher education.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2024 р.

УДК 378.147: 37.013.42

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-62-65

ПРИМА Раїса Миколаївна –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3278-1900>
e-mail: primar@ukr.net

ПРИМА Дмитро Анатолійович –

доктор педагогічних наук, професор
кафедри теорії і методики початкової освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2102-9932>
e-mail: primad35@ukr.net

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

У статті розглянуто деякі аспекти питання формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у педагогічному коледжі через аналіз й уточнення поняття «методична компетентність», «методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів», можливостей освітнього середовища педагогічного коледжу у досліджуваному процесі. Актуалізовано значущість методичної компетентності, що спрямовує вектор індивідуальної траєкторії якісної професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкових класів як агента змін, конкурентоспроможного на ринку освітніх послуг, здатного ефективно організовувати освітній процес, готового до впровадження інновацій, стратегій критичного та креативного мислення, вибудовування компетентнісної моделі навчання. Для термінологічної чіткості проаналізовано й уточнено зміст поняття «методична компетентність», що дозволило визначити змістове наповнення конструкту «методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів» та авторську позицію щодо його дефініціювання. У процесі проведеної аналітичної діяльності підсумовано, що вчені розглядають методичну компетентність як системне особистісне утворення, як систему наукових, психологічних, педагогічних, предметних знань та професійно-методичних умінь, сукупність знань, умінь, практичного досвіду та наявних педагогічних здібностей. З'ясовано, що освітній процес формування методичної компетентності передбачає ретельно продуману систему і ефективні методи навчання майбутнього вчителя початкових класів, зокрема в середовищі педагогічного коледжу, у проекції їх оцінювання крізь призму професійної значущості, для вирішення методичних завдань і рефлексії власної професійно-педагогічної діяльності. Поняття «методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів» трактовано як цілісне, інтегративне особистісно-професійне утворення, що акумулює сукупність професійно-педагогічних, загальнодидактичних і методичних знань, умінь, компетенцій, досвіду, набутих під час професійної підготовки в освітньому процесі педагогічного коледжу.

Ключові слова: здобувач освіти, компетентність, майбутній учитель початкових класів, методична компетентність, освітній процес, педагогічний коледж, професійна підготовка.

PRIMA Raisa Mykolayivna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Theory and Methodology of Primary Education at Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3278-1900>
e-mail: primar@ukr.net

PRIMA Dmytro Anatoliyovych –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Theory and Methodology of Primary Education at Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2102-9932>
e-mail: primad35@ukr.net

ON THE QUESTION OF FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY GRADES IN A TEACHER'S COLLEGE

The article examines some aspects of the issue of the formation of methodological competence of future primary school teachers in a pedagogical college through the analysis and clarification of the concept of "methodical competence", "methodical competence of a future primary school teacher", the possibilities of the educational environment of the pedagogical college in the research process. The significance of methodical competence, which directs the vector of the individual trajectory of quality professional and pedagogical training of the future primary school teacher as an agent of change, competitive in the market of educational services, capable of effectively organizing the educational process, ready to implement innovations, strategies of critical and creative thinking, building a competence model of learning, has been updated. For terminological clarity, the meaning of the concept of "methodical competence" was analyzed and clarified, which allowed to determine the content of the construct "methodical competence of the future primary school teacher" and the author's position regarding its definition. In the process of the conducted analytical activity, it was concluded that scientists consider methodical competence as a systematic personal education, as a system of scientific, psychological, pedagogical, subject knowledge and professional and methodical skills, a set of knowledge, skills, practical experience and existing pedagogical abilities. It has been found that the educational process of forming methodical competence involves a carefully thought-out system and effective methods of training the future teacher of primary classes, in particular in the environment of a pedagogical college, in the projection of their assessment through the prism of professional significance, for solving methodical tasks and reflecting on one's own professional and pedagogical activity. The concept of "methodical competence of the future primary school teacher" is interpreted as a holistic, integrative personal and professional education that accumulates a set of professional-pedagogical, general didactic and methodical knowledge, skills, competencies, experience acquired during professional training in the educational process of a pedagogical college.

Key words: student of education, competence, future primary school teacher, methodical competence, educational process, pedagogical college, professional training.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні реформаційні процеси в системі вітчизняної освіти, спричинені масштабними трансформаціями освітньої парадигми, переглядом змісту навчання, використанням таких підходів до освітнього процесу, які сприяли б формуванню компетентних фахівців, здатних максимально реалізувати свій потенціал у конкретній сфері професійної діяльності, актуалізують питання модернізації вищої освіти, вдосконалення традиційної системи професійно-методичної підготовки майбутніх учителів, зокрема початкових класів.

Нова українська школа потребує «нового» вчителя – агента змін, конкурентоспроможного на ринку освітніх послуг, здатного ефективно організовувати освітній процес, готового до впровадження інновацій, стратегій критичного та креативного мислення, вибудовування компетентнісної моделі навчання. При цьому саме методична компетентність спрямовує вектор індивідуальної траєкторії якісної професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

Аналіз актуальних досліджень. Науковий характер порушеної проблеми засвідчується різноаспектністю її студіювання у площині компетентнісної парадигми освіти. Зокрема, міцним теоретико-методологічним підґрунтям є наукові розвідки, де розкриваються питання підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності (Н. Бідюк, Р. Гуревич, О. Савченко та ін.). Проблема формування і розвитку професійних компетентностей майбутніх учителів початкових класів розглядається у працях О. Біди, Л. Бірюк, О. Будник, Т. Грітченко, О. Дубасенюк, Н. Кічук, О. Комар, І. Осадченко, І. Пальшкової, Р. Пріми, О. Савченко, С. Скворцової та ін.

Методична компетентність аналізується вченими у ракурсі професійної компетентності вчителя, як її структурна складова (І. Акуленко, А. Кузьмінський, О. Матяш, та ін.). Значний науковий інтерес до предметно спрямованого трактування методичної компетентності вчителя у

площині викладання певних навчальних предметів, а саме: іноземної мови (В. Баркасі, О. Бігич, І. Михалевська, І. Пінчук та ін.), фізичної культури (Р. Карпюк, О. Онопрієнко, О. Смакула та ін.), математики (І. Акуленко, А. Кузьмінський, В. Моторіна, Н. Тарасенкова, С. Скворцова та ін.), фізики (О. Лебедева, О. Ткаченко та ін.), української мови та літератури (О. Семенов, В. Сидоренко та ін.). Менш дослідженою нам видається методична компетентність учителя початкових класів (Н. Глузман, Л. Коваль, Т. Руденко та ін.).

Мета статті: розглянути деякі аспекти питання формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у педагогічному коледжі через аналіз й уточнення поняття «методична компетентність», «методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів», можливостей освітнього середовища педагогічного коледжу у досліджуваному процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім відзначимо, що вчені послуговуються різною термінологією, характеризуючи методичну компетентність учителя-предметника, як-от: предметно-методична компетентність, професійно-методична компетентність. Тому для термінологічної чіткості вважаємо за необхідне проаналізувати й уточнити зміст поняття «методична компетентність», що дозволить визначити змістове наповнення конструкту «методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів» та авторську позицію щодо його дефініціювання.

За твердженням Г. Локаревої, В. Ніконенко, предметно-методична компетентність є однією зі складових частин професійної компетентності, що проявляється у здатності вчителя здійснювати освітній процес у закладах загальної середньої освіти на основі професійних (предметних, психолого-педагогічних, методичних) знань, умінь, навичок і практичного досвіду [4].

Предметно-методична компетентність, як слушно зауважує Н. Опанасенко, дає можливість учителю актуалізувати свій педагогічний потенціал,

оволодіти знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту сучасних засобів навчання, вдало застосовувати знання в педагогічній діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції [6].

Звертаємо увагу на те, що в науковому дискурсі попри значну опрацьованість порушеної проблеми трактування поняття «методична компетентність учителя» є предметом наукової полеміки. До прикладу, на думку Я. Гаєвець, – це «системне особистісне утворення, яке виявляється у здатності до здійснення та організації процесу навчання з предмета на рівні сучасних вимог, спроможності успішного розв'язування методичних задач, що ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до викладання предмета» [1, с. 41].

Конструктивною видається позиція А. Мармуль, згідно з якою методична компетентність характеризується як «система наукових, психологічних, педагогічних, предметних знань та професійно-методичних умінь, які базуються на знаннях дидактичних методів, принципів і прийомів та сприяють формуванню всіх компонентів професійної компетентності [5, с. 177].

За визначенням Н. Цюлюпи, методична компетентність учителя характеризується як система знань, умінь, практичного досвіду та наявних педагогічних здібностей, спрямованих на реалізацію професійної діяльності з одночасною здатністю до постійного самовдосконалення [10].

Отже, проведена аналітична діяльність дозволяє підсумувати, що вчені розглядають методичну компетентність як системне особистісне утворення, як систему наукових, психологічних, педагогічних, предметних знань та професійно-методичних умінь, сукупність знань, умінь, практичного досвіду та наявних педагогічних здібностей.

Щодо феномену «методична компетентність майбутнього вчителя», то це поняття також неоднозначно дефініціюється вченими.

О. Процишина у площині аналізу структури методичної компетентності майбутнього викладача мистецької школи, характеризує цей феномен як здатність організувати та проводити заняття, застосовувати знання та вміння з методики викладання різних дисциплін для реалізації освітніх завдань [7, с. 67].

Нам імпонує думка К. Ткаченко щодо визначення методичної компетентності майбутнього вчителя як системної цілісності взаємозв'язаних компонентів, якості особистості й готовності майбутнього вчителя до навчально-виховної діяльності в школі [8, с. 6].

О. Козирева наголошує, що методична компетентність – це інтегративна властивість особистості педагога, яка визначає його готовність і здатність ефективно вирішувати методичні завдання в процесі реалізації цілей навчання, пов'язаних із формуванням комунікативної компетентності, освітою, вихованням і розвитком учнів [3, с. 8].

У ракурсі предметно спрямованості характеризує методичну компетентність майбутніх учителів початкових класів А. Фрумкіна, трактуючи це поняття як здатність володіти методичним апаратом пред'явлення й активізації базових знань і з певного предмета [9, с. 32].

Суголосно вважаємо думку О. Жигайло та О. Гунзи, позаяк, за твердженням учених, методичну компетентність майбутніх учителів початкових класів у процесі викладання дисциплін природничо-математичного циклу є підстави визначати як інтегральну якість особистості, що виявляється у здатності провадити діяльність, на основі знань, умінь, навичок, цінностей і досвіду, яких набули майбутні педагоги під час вивчення природничо-математичних дисциплін, особистісного ставлення до діяльності і предмета діяльності [2, с. 186].

У площині порушеного питання привертає увагу трактування методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у фаховому педагогічному коледжі, запропоноване В. Щур та Т. Гарачук, за яким досліджуване поняття характеризується як складна, багатофункціональна система професійно-педагогічних умінь й особистісних здатностей педагога, що визначають його спроможність до ефективної організації освітнього процесу у початкових класах відповідно до освітніх завдань [11, с. 119].

Формування методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів є тривалим і творчим процесом набуття збалансованих предметних, лінгвометодичних, психолого-педагогічних знань, спеціальних умінь і навичок, особистісних якостей під час професійної підготовки у закладі вищої освіти, і зокрема педагогічного коледжу, що дозволитимуть йому прогнозувати і мотивувати, стимулювати й активізувати освітній процес початкової школи, психологічно орієнтуватися на роботу в новій українській школі, бути готовим адаптуватися в нових реаліях професійної діяльності. При цьому освітній процес формування методичної компетентності передбачає ретельно продуману систему і ефективні методи навчання майбутнього вчителя початкових класів, зокрема в середовищі педагогічного коледжу, у проекції їх оцінювання крізь призму професійної значущості, для вирішення методичних завдань і рефлексії власної професійно-педагогічної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, спостерігаючи різноаспектність наукових поглядів щодо трактування поняття «методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів» і поділяючи думки вчених, вважаємо, що досліджуваний феномен є цілісним, інтегративним особистісно-професійним утворенням, що акумулює сукупність професійно-педагогічних, загальнодидактичних і методичних знань, умінь, компетенцій, досвіду, набутих під час професійної підготовки в освітньому процесі педагогічного коледжу. Методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів визначає його готовність і здатність до ефективної організації освітнього

процесу у початкових класах, продуктивної методичної діяльності щодо забезпечення досягнення високих показників у навчанні, вихованні й розвитку здобувачів початкової освіти. Перспективи подальших наукових розвідок убагацено у розробленні педагогічних умов формування методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в освітньому процесі педагогічного коледжу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гаєвць Я. Методична компетентність як мета та результат підготовки вчителя початкових класів. *Наука і освіта*. 2012. № 8. С. 38–42.
2. Жигайло О., Гунза О. Формування методичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів у процесі викладання дисциплін природничо-математичного циклу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Провіт, 2013. Вип. 4. С. 184–190.
3. Козирева О.А. Професійна педагогічна компетентність учителя: феноменологія поняття. *Наукові дослідження в освіті*. 2009. №2. С. 17–23.
4. Локарева Г.В., Ніконенко В.Ю. Формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів мистецтва засобами сучасних інноваційних технологій. *Педагогічні науки: теорія та практика*. №3 (43). 2022, С. 63–71.
5. Мормуль А. Методична компетентність майбутніх вчителів гуманітарного профілю як педагогічна проблема. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2009. Вип. 43. С. 176–179.
6. Опанасенко Н.І. Дидактика початкової освіти: навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 176 с.
7. Процишина О. Структура методичної компетентності майбутнього викладача мистецької школи. *Музичне мистецтво в освітлогічному дискурсі*. Київ, 2020. № 5. С. 66–73.
8. Ткаченко К. Г. Теоретичні основи методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Сборник научных трудов SWorld: материалы междунар. науч.-практ. конф. «Современные направления теоретических и прикладных исследований – 2013»*. Одеса, 19–30 березня 2013 р. Вип. 1. Т. 14. Одеса: Купрієнко, 2013. С. 39–45.
9. Фрумкіна А. Л. Етапи формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів для викладання образотворчого мистецтва іноземною мовою. *Вісник КНЛУ. Педагогіка та психологія*. Київ, 2020. Вип. 33. С. 30–38.
10. Цюлюпа Н. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2009. 20 с.
11. Щур І., Гарачук Т. Методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: сутність та структура. 36. наукових праць «Проблеми підготовки сучасного вчителя». Вип. 1(25), 2022. С. 115–125.

REFERENCES

1. Haievets, Ya. (2012). Metodychna kompetentnist yak meta ta rezultat pidhotovky vchytelia pochatkovykh klasiv [Methodical competence as a goal and result of primary school teacher training]. *Nauka i osvita*. № 8. S. 38–42 [in Ukrainian]
2. Zhyhailo, O., Hunza, O. (2013). Formuvannya metodychnoi kompetentnosti maibutnykh vchyteliv pochatkovykh klasiv u protsesi vykladannia dystsyplin pryrodnycho-matematychnoho tsykladu [Formation of methodological competence of future primary school teachers in the process of teaching the disciplines of the science and mathematics cycle]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Drohobych: Prosvit*, Vyp. 4. S. 184–190 [in Ukrainian]
3. Kozryieva, O. A. (2009). Profesiina pedahohichna kompetentnist uchytelia: fenomenolohiia poniattia [Professional pedagogical competence of the teacher: phenomenology of the concept]. *Naukovi doslidzhennia v osviti*. № 2. S. 17–23 [in Ukrainian]

4. Lokarieva, H. V., Nikonenko, V.Iu. (2022). Formuvannya predmetno-metodychnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv mystetstva zasobamy suchasnykh innovatsiinykh tekhnolohii [Formation of subject-methodical competence of future art teachers by means of modern innovative technologies]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka*. №3 (43). S. 63–71[in Ukrainian]
5. Mormul, A. (2009). Metodychna kompetentnist maibutnykh vchyteliv humanitarnoho profilu yak pedahohichna problema [Methodical competence of future humanities teachers as a pedagogical problem]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka*. Zhytomyr, Vyp. 43. S. 176–179 [in Ukrainian]
6. Opanasenko, N. I. (2019). Dydaktyka pochatkovoї osvity: navchalno-metodychnyi posibnyk [Didactics of primary education: educational and methodological manual]. Kyiv : Vydavnychi Dim «Slovo», 176 s. [in Ukrainian]
7. Protsyshyna, O. (2020). Struktura metodychnoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha mystetskoї shkoly [The structure of methodical competence of the future art school teacher]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*. Kyiv, № 5. S. 66–73 [in Ukrainian]
8. Tkachenko, K. H. (2013). Teoretychni osnovy metodychnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Theoretical foundations of methodical competence of future primary school teachers]. *Odesa: Kupriienko*, S. 39–45 [in Ukrainian]
9. Frumkina, A. L. (2020). Etapy formuvannya metodychnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv dlia vykladannia obrazotvorchoho mystetstva inozemnoiu movoiu [Stages of formation of methodological competence of future primary school teachers for teaching fine arts in a foreign language]. *Visnyk KNLU. Pedahohika ta psykholohiia*. Kyiv, Vyp. 33. S. 30–38 [in Ukrainian]
10. Tsiuliupa, N. (2009). Pedahohichni umovy formuvannya metodychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzyky v protsesi instrumentalnoi pidhotovky [Pedagogical conditions for the formation of methodical competence of the future music teacher in the process of instrumental training]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. Kyiv, 20 s. [in Ukrainian]
11. Shchur, I., Harachuk, T. (2022). Metodychna kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: sutnist ta struktura [Methodical competence of the future primary school teacher: essence and structure]. *Zb. naukovykh prats «Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia»*. Vyp. 1(25), S. 115–125 [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ПРИМА Раїса Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи, формування методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

ПРИМА Дмитро Анатолійович – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

PRIMA Raisa Mykolayivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Theory and Methodology of Primary Education at Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: professional training of future primary school teachers, formation of methodological competence of future primary school teachers.

PRIMA Dmytro Anatoliyovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Theory and Methodology of Primary Education at Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: professional training of future primary school teachers.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2024 р.